

## Alexander Lang

# Aanscherpen van tegenstellingen

Alexander Lang, één van de belangrijkste regisseurs van de DDR, vervoegde in 1987 de reeds forse groep oostduitse theatermakers die in het Westen het theaterweer uitmaken. Het NTG vroeg hem voor een regie van *Drie Zusters van Tjechow*. "Eigenlijk haat ik Tjechow," zegt Lang, "maar ontdek ik nu toch allerlei waanzinnige situaties." Een portret van een vrolijk anarchist.

"Ik heb geen zin om over theater te praten, enkel om theater te maken." zegt Alexander Lang aan de telefoon wanneer we een afspraak maken voor een interview. Ik verwacht dan ook me in hoofdzaak op reeds gepubliceerde artikels te zullen moeten baseren om een schets van deze controversiële regisseur te kunnen samenstellen. Maar verwachtingen komen nogal eens bedrogen uit. Het wordt een boeiend gesprek over theatermaken en beleven, over Oost-West verhoudingen, over theater als communicatiemiddel. Alexander Lang laat zich kennen.

### Versteend

Zijn naam mag ons hier nog weinig vertrouwd in de oren klinken, in beide Duitslanden heeft hij al een uitgebreid palmares bij elkaar 'getheaterd'. Tot voor vijf jaar speelden Alexander Langs leven en werk zich af aan de andere kant van het IJzeren Gordijn. Maar na zijn eerste regie in München in 1985 volgden snel andere, zodat hij zich op dit moment kan aansluiten bij de uitgebreide groep 'DDR-regisseurs met vaste verblijfplaats in de Bundesrepublik Deutschland'.

*Regisseert u nog in de DDR?*

"Neen, ik zou tegenwoordig ook niet in China willen werken. Artistiek gaat men kapot wanneer de politieke verhoudingen versteend zijn. Ik heb het lang genoeg geprobeerd, tot aan de pijngrens toe."

*U bent uw carrière begonnen als acteur en pas later tot regie gekomen. Hoe heeft u deze sprong gemaakt?*

"Oorspronkelijk wou ik schilderen, en daar heb ik ook een opleiding voor gevolgd. Daarna voelde ik de ambitie om in het theater te werken. Onmiddellijk na de theaterschool kreeg ik mijn eerste contract als acteur aan het Maxim Gorki Theater in Oost-Berlijn. Vervolgens aan het Berliner Ensemble, in de periode dat Helene Weigel nog intendant was en tenslotte aan het Deutsche Theater. Als acteur pro-

beerde ik steeds mee te denken met de regie. Daardoor bekwam me de lust om zelf eens te regisseren. Het werd *Philoktet* van Heiner Müller. Dat viel blijkbaar best mee en de laatste jaren heb ik enkel nog geregisseerd. Ik heb zeer graag gespreeld, grote rollen, en ook niet zo slecht, denk ik."

*In een recensie werd u bestempeld als de beroemdste regisseur van de DDR. Hoe ervaart u zo'n uitspraak?*

"Ik zou dat willen relativeren. Er waren veel goede regisseurs in de DDR. Het dilemma was steeds dat de echt goede regisseurs na een tijdje problemen kregen door de situatie waarin ze moesten werken en dan verkozen weg te gaan. Ik bleef toen zowat als enige achter. Ik was één der laatste beeldende regisseurs. Natuurlijk probeerde ik die kwaliteit voort te zetten. Ik heb geprobeerd om een nieuwe, aan mij eigen theateresthetiek te ontwikkelen. Dat viel toen samen met een bepaald tijdsbeleven en ook met een gevoel voor een nieuwe politieke theatraaliteit. Soms valt het moreel beleven van een publiek samen met een nieuwe artistieke ontwikkeling op de scène. Dat resulteert in de spannendste theateravonden, vol homogeniteit en wederzijdse inspiratie. Het is evident dat een dergelijk samenspel van publiek en theatermensen de vernietigingsdrang oproept van juist die mensen waartegen het zich richt. In het bijzonder wanneer de tolerantie tegenover een kritisch intellectueel potentieel ervaren wordt als een bedreiging van machtsposities."

### Samenhang

De carrière van Alexander Lang is geen optelsom van stukken of theaters. Persoonlijk hecht hij ontzettend veel belang aan het samengaan van op mekaar volgende momenten en regies. De theorie waarmee hij dit uitgangspunt ooit verduidelijkte noemde hij 'Theater der Zusammenhänge' (Theater van de onderlinge banden).

"Ik vind het interessant om eenzelfde thema vanuit verschillende ge-

zichtspunten te bekijken, vanuit verschillende tijden en dichterlijke intenties. De cyclus *Trilogie der Leidenschaft* (Trilogie van de passie) behandelde het thema van de passie uitgaande van een gedicht van Goethe, maar behandeld door stukken van de Antieken tot de Modernen. In *Phädra/Pentisilea* kwam de kentering aan bod. Zowel Racine als Von Kleist behandelen het thema van de verstoorde creativiteit ten opzichte van de toenmalige absolutistische maatschappij.

Ik ben met deze methode begonnen aan het Deutsche Theater in Oost-Berlijn. Toen ik *Gothland* regisseerde en nadien *Iphigeneia* bleek achteraf dat beide stukken over de verschrikkingen van de oorlog handelen. Intussen zie ik ook samenhangen tussen stukken die ik na mekaar opzet en niet gelijktijdig repeteer. Steeds opnieuw zijn er referentiepunten die in het heden samenvallen. Of ze nu uit de geschiedenis of uit het lot van de dichters komen. Maar het mag geen dogmatisch systeem worden, het is eerder een open spel. Dat is een reden waarom ik graag langer op één plaats werk, zodat men iets kan opbouwen en het publiek deze lijnen kan laten ontdekken in de na mekaar volgende stukken. Ik vind het eerder vervelend als een seizoenrepertoire louter uit pragmatisme wordt opgebouwd."

*Klopt de indruk dat u persoonlijk een voorkeur heeft voor klassieke stukken?*

"Inderdaad, maar het is geen vooropgezet programma geweest. Eerst en vooral hebben de stukken me aangesproken door hun kwaliteit. Door de tijd is er een natuurlijke selectie gebeurd van stukken waar ik weg van was. Daarbij kwam dat ik in de DDR zeer graag een paar hedendaagse stukken opgezet had, maar dat bleek niet zo eenvoudig. Het is echt moeilijk om ze gerealiseerd te krijgen. Soms worden ze gewoonweg verhinderd."

*Censuur?*

"Het wordt niet zo genoemd, en het loopt veel gewiekster. Plots krijgt men